

Nemzeti színházi napló.

Péntek, aug. 1. „XI. Lajos.“ Szomorujáték 5 felv. Irta *Delavigne Kázmér*. A ravasz király e műben oly erős vonásokkal van ecsetelve, hogy a többi alaktól egészen elvonja figyelmünket, melyek csak úgy tűnnek fel XI. Lajos mellett, mint egy arcképen a háttér gyanánt oda mázolt tákék. Ily szereppel csakis úgy lehet teljes hatást előidézni, ha kitűnő jellemábrázoló által személyesítették. Ily művész gyanánt örömmel emeljük ki Tóth Józsefet, kinek a czimszerepben ma is volt alkalma, kiváló alakító tehetségét ragyogtatni.

Szombat, aug. 2. *Marcell Béla*, a kolozsvári nemzeti színház tagja föllépett: „Zsidónő.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerző *Halevy*. A fiatal vendég-énekes csinos bariton hanggal bír, de még egy kis időre van szüksége, hogy magát jogosan művészek tarthassa. A templarius szerepét éneklé. A közönség buzditólag fogadta. Vöggenhuber Vilma, mint „Reecha“ és Ellinger, mint „Eleazar“, melyet kitűnőleg szokott személyesíteni, érdemlett tapsokban részesültek.

Vasárnap, aug. 3. „A cigány.“ Népszínmű 3 szakaszban. Irta *Szigligeti Priell Kornélia* hosszabb távollét után ma lépett fel először.

Hétfő, aug. 4. „Londoni arszlánok.“ Vigjáték 5 felv. A jól előadott vigjáték jól mulattatta a csekély számú közönséget.

Kedd, aug. 5. *Marcell Béla* föllépett: „Mártha.“ Vigopera 3 felv. *Flotow*-tól. Az előadás nem a legjobban ment. Markovics Ilkának a czimszerep helyenként jól sikerült. *Marcell* középszerű sikerrel működött közre.

Szerda, aug. 6. „Garrick Bristolban.“ Vigjáték 4 felv. Régi, elkopott darab.

Csütörtök, aug. 7. „Denis ur és neje.“ és „Az elizondoi leány.“ Operettek.

Budai népszínház.

Aug. 1. „Tíz a zárdában.“ és „Robin orvos.“ egy felvonásos vigjátékok. A mai előadásban csupán *Mátra Mari*, ki mindkét darabban játszott, s *Molnár*, ki a „Robin orvos“-ban, mint *Garrick* működött közre, — érdekesek a fölemlítésre. Gonda ez utóbbi darabban „Jackson“ szerepét adta, de oly rosszul tudta azt, hogy minden harmadik szavánál megakadt. Ily hanyagság méltán bosszantja a közönséget.

Aug. 2. „Özevgy és proletár.“ és „Angolosan.“ Vigjátékok.

Aug. 3. „Kemény Simon.“ Szomorujáték 2 felvonásban.

Aug. 4. „A lepecsételt polgármester.“ Bohózat 2 felv. „Becsületso.“ Vigjáték 1 felv. Szigligeti-től.

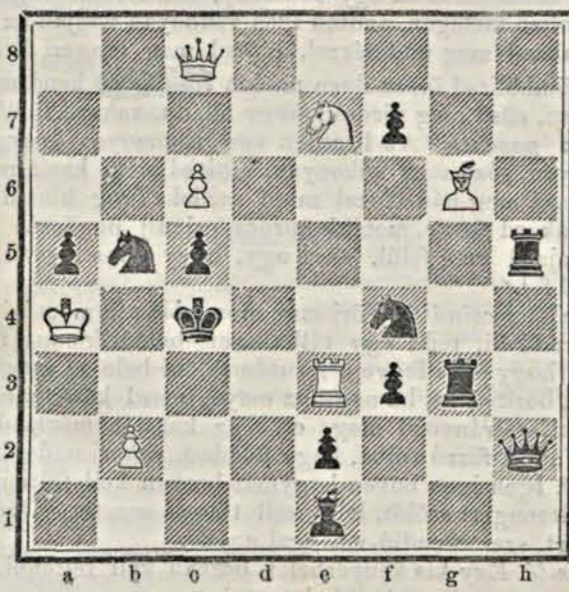
Aug. 5. „Fehér Othello.“ s „Ő nem féltékeny.“ Vigjátékok. A Füredről visszaérkezett *Molnár* német koszorúval, s *Dósát* tapsal üdvözölte a közönség.

Aug. 6. „Szerelem és örökség.“ Vigjáték, 2 felv. Felvonások előtt és után *tirol*i, majd *olasz* magántáncozal mulattatták a közönséget. De legnagyobb tetszésben részesült a „kettős magyartánc“, melyet *Horváth Károly* és *Kurländer Berta* nagy ügyességgel lejtett.

Aug. 7. „Ördög naplója.“ Vigjáték 5 felvonásban.

SAKKJÁTÉK.

137-ik sz. feladvány. — Kovács Lajostól (B.-Ujvárosan). Sötét.

Világos.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 132-ik számú feladvány megfejtése.

(Díóssy Lászlótól Sz.-Mihály-Uron.)

Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1) Hd5-c3	Hg2-f4A)	1) ...	tetszés szerint
2) Vb6-c5+	Kd4-c5:	2) Vb6-d6+	Kd4-c3:
3) Fc1-o8+		3) Vd6-d3+	

Kiadó-tulajdonos *Heckenast Gusztáv*. — Nyomatja *Landerer és Heckenast*, egyetem-utca 4. szám alatt. Pesten 1862.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — **Nagyváradon:** báró Meszéna István. — **Török-Szent-Miklóson:** Frankl A. — **Gyepesen:** Kun Sándor. — **Kun-Szent-Miklóson:** Bankos Károly. — **Parabutyban:** Rothfeld József. — **B.-Ujvárosan:** Kovács Lajos. — **Nagy-Marián:** Beóthy Maris. — **Jánosiban:** Keszler István.

A sakk-gyűlés Londonban.

Említettk, hogy a világkiállítással kapcsolatban, a sakkra, a játékok királyára is kiterjedt a figyelem. Angolhon nagyjai, lordjai, s köztök a Manchesteri herceg, a költéségek fedezésére 600 font sterlinget írtak alá. Így alakult egy sakk-gyűlés, mely által a sakkélet nagyobb lendületet nyert nemcsak Londonban, hanem mindenütt, hol e nemes játéknak barátai vannak. Így jött létre egy „nagy torna“, mely nagyszerűségre az 1852-ikét is fölülmulja, mely alkalommal a magyar nevet *Szén* oly nagy dicsőséggel képviselte. Így lón hat rendbeli díj 100, 50, 30, 15, 10, 5 font sterling a győzők számára kifizve, melyekért a föld legerősebb játékosai közül 14-en küzdöttek egymás között egy-egy játszmában. Az első díjat *Anderssen* oroszországi tanár nyerte el, — a másodikikat az amerikai *Paulsen*, — harmadikat *Owen*, London egyik külvárosának lelkéze, — negyediket Dublin legerősebb játékosai *Mac Donnell*. Az eredmény egészben véve következő:

<i>Anderssen</i> nyert 12, veszett 1 játszmát,	<i>Barnes</i> nyert 7, veszett 6 játszmát,
<i>Paulsen</i> „ 11 „ 2 „	<i>Hannab</i> „ 7 „ 6 „
<i>Owen</i> „ 10 „ 3 „	<i>Mongredien</i> „ 4 „ 9 „
<i>Mac Donnell</i> „ 9 „ 4 „	<i>Robey</i> „ 2 „ 11 „
<i>Dubois</i> „ 8 „ 5 „	<i>Green</i> „ 1 „ 12 „
<i>Steinitz</i> „ 8 „ 5 „	<i>Deacon, Blackburne, Löwenthal</i> visszaléptek.

A „London News“ különösképp találja, hogy *Löwenthal*, a magyar, épen akkor hagyta félben a versenyt, midőn a legerősebb játékosok közül négyet már megvert, s a csatasorban egyetlen volt, ki még játszmát nem veszített. Az ötödik és hatodik díjért az *olasz Dubois* és a bécsi *Steinitz* újra versenyeznek egymással.

Ezenkívül még egy másik kisebb verseny is van folyamatban, szintén hat jutalommal. Itt a játékosokat sors szerint pározzák össze, s a vesztés kidől, míg a győzők újra sorsolnak.

A feladvány-versenyre közel 450 mű érkezett be, 80 szerzőtől. Az eredményt szintén közzéni fogjuk.

Szerkesztői mondanivaló.

6143. **Debreczen.** K. Csak ott nem volt ön, a hol kellett volna, a V. U. szerk. irodájában. És az a közel szomszédság! Valóban kipotóhatatlan. — A megbízásban igen szívesen járunk el s legközelebb tán már írhatjuk az eredményt. A tervet igen jó gondolatnak találjuk, de attól tartunk, hogy Pesten hiában fogjuk keresni az illető művészt.

6144. **Pozsony.** Dr. Bardecz L. Egy régi barátja nevében kérjük ön lakását s pontos címzettet.

6145. **Fiume.** R. A. A közlemény már más lapokban megjelent, s nekünk kissé terjedelmes. A korábbi ügyet talán jobb volna a feledésnek átadni.

6146. **Szerencs.** M. D. A terv teljesen bírja rokonszenyünket, de bármilyen szívesen látatlannal nem hozhatunk ítéletet. Megjelenés esetében a szokott tiszteletdíj természetesen.

6147. **Kunszentmiklós.** Bors K. Mi megvizsgáztalódnak.

6148. **Taszár.** J. G. Magánlevelel.

6149. **Kassa.** P. M. A magyar írói segélypénztár számára rendezendő sorsjátékra, melynek húzása nov. 29-én lesz, bizonyosan ott is elegendő számmal lesznek kaphatók 50 kros sorsjegyek. Különben megrendelésre szerkesztőségünk is szolgálhat akármennyivel.

6150. **London.** M. S. Rendkívül örvendünk a találkozásnak. A közlésnek, fájdalom, bővebb hasznát nem vehettük. A P. U.-ban röviden közölt tény elmondásából áll minden, mit tehetünk. Később egyszer még visszatérhetünk e tárgyra.

6151. **Mezőberény.** B. B. Csupán a „terjedelemtől“ volt szó; minden más magyarázat szavaink félreértése volna. Az sokszor nagy nehézségekkel jár, miknek leküzdése nem mindig függ csupán „akarattunk“-tól. Nem mondtunk tehát le a közlésről, de csak úgy — ha lehet. Az új küldeményt köszönettel vettük.

6152. **Kajdacs.** Cs. Zs. A tárgy igen korszerű. Reméljük, előbb boldogulhatunk vele, mint az eddigiekkel, melyek hibájukon kívül várják oly soká a feltámadás napját.

6153. **Sopron.** Z. L. Becsüljük ön nemes érdekltségét. Biztosíthatjuk, hogy a nemzeti színház 25 éves jubileuma alkalmával előadandó költői művet, a szerző Jókai Mór szívességéből lapunk fogja közleni.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Israel. napt.	☉ Nap-kelet nyug	☾ Hold-kelet nyug.
Augusztus		Julius (6)	A. Ro	6. p. o. p.	6. p. 6. p.
10 Vasár.	E 9 Lőr. vér.	E 8 Lőr.	29 G 9 Kall.	14 Lőr.	4 51 7 20 7 17 5 24
11 Hétfő	Zsuzsánna	Zsuzsa T	30 Szilas	15 K. 6.	4 52 7 18 7 40 6 39
12 Kedd	Klára szűz	J Klára	31 Eudocim.	16 Klár	4 53 7 16 8 3 7 53
13 Szer.	Ipoly, Konk.	Vidorka	1 Aug. B. A.	17 Ipol	4 55 7 14 8 26 9 4
14 Csüt.	Ózseb, Atan.	Ózseb	2 bójt kezd.	18 Ózs.	4 56 7 13 8 50 10 12
15 Péntek	B. A. meny	Napol.	3 Izszák	19 Nap.	4 58 7 11 9 16 11 20
16 Szomb.	Rokus, Jác.	Jácintk	4 Aristárh	20 Sab	4 59 7 9 9 46 * *

TARTALOM.

Hollósy Kornélia (arckép). — A jövevény. *Tompa Mihály*. — Tollrajzok a tengeri életből (folytatás). — Képek a hazai népeletről. XXIII. Somogyi juhászbojtar. — Az amerikai vadlovak (képpel). — Látogatás az akadémiái palota telkén (vége). P. A. — A repeszféreg (vége). *Csűrűsz Ferencz*. — Tárház: Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Köztisztviselők, egyetemek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Régi magyar szakácskönyv (vége). — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő *Pákh Albert* (lak.: magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postal úton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politkai Ujdonságokkal együtt 5 ft. úpeuzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-bívatálához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó (Szerkesztőségi iroda: egyetem-utca 4. szám, 2-ik emelet.)

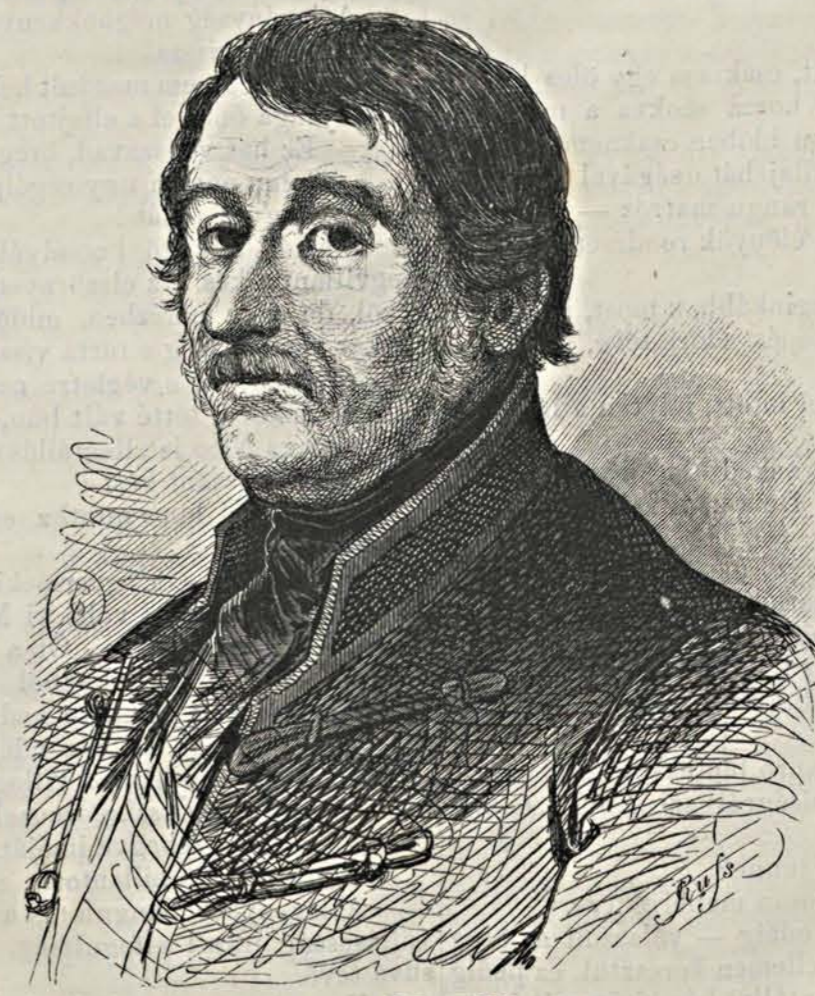
Czigler Antal.

Egy derék iparos hazánkfia emlékének szenteljük e sorokat, ki becsülettel állotta meg helyét s embertársainak áldása között távozott körükből.

Május végnapján kísért Gyulán szép számú közönség id. Czigler Antalt az örök nyugalomra. Ószinte részvét, és mely becsüléssel párosult fájdalom között váltunk meg a 95 éves aggasztán földi maradványaitól. Ő, ki három nemzedéket túlélt, kénytelen volt végre szintén leróni a halandóság adóját. Meglehet, kevesek előtt lesz ismeretes e név; de nem is egyedül azok kedveért látnak e sorok napvilágot, kik szerencsések voltak őt személyesen ismerni. Ezek ugyanis csak tisztelettel emlékeznek az öreg urra. Czelom az: hogy azoknak, kik helyi vagy más egyéb viszonyaik miatt őt nem ismerték, jelen soraimmal bemutassam, mint egy ritka becsület és munkás férfit, ki szerényen megvonulva, lankadatlan munkált, gyűjtött, segített, fáradozott s bár külföldi eredetű családból származik, mind végig e haza hű fia volt.

Czigler Antal bevándorlott sveiczi család sarjadéka, született 1767-ben jun. 13-án Cserévitsen, Szerémmegye egyik mezővárosában. II. József császár alatt az utolsó török háborúban jelen volt Belgrád (1789. okt. 9.) és Szendrő ostrománál. E váraknak a vitéz Laudon tábornok általi bevételé után szülővárosa által a katonai szijgyártó-legénységnek felügyeletével bízott meg.

Később a technikai szaknak szentelven magát, Pestre ment, s ott a Rókus-kórháznál, mint másodfelügyelő alkalmaztatott, a honnan a gyulai nagy tűzvész után, mely ugyszólván az egész várost elhamvasztotta (1801.) a nevezett városba hivatott gr. Wenckheim Ferencz által a szintén leégett urasági kastély megújítására. A mesteri jogot megnyervén, e vidéken működött ő aztán állandóan, mint építész, ernyedetlen munkáságban, egész f. évi május 29-kén bekövetkezett haláláig. Tettűs élete folytán épített 25 templo-

CZIGLER ANTAL

+ 1862.

mot, köztük a nagyszerű csabai evang. egyházat. Egész Békés, és részben Arad, Bihar- és Hevesmegyékben majd minden nyilvános és más nevezetesebb lakház és gazdasági épület, nemkülönbén a mehádiai Herkules-fürdőkben a Ferencz udvar az ő műve.

Rendes lakása Gyulán volt ugyan, de mégis életének legtöbb s legszebb napját Kigyóson töltötte id. gr. Wenckheim Józsefnél és később ennek Krisztina leányánál; ez uraságnak szakadatlanul 60 éven keresztül volt építőmestere. Egyik kirándulásakor épen e pusztán találta őt a halál is. Művészetek gyakorlatán kívül gazdászattal, de különösen marhatenyésztéssel is foglalkozott, és számos éven keresztül gabona- és sertéskereskedést is űzött.

Különösen jellemzi Cziglert a lankadatlan tevékenység és egész az önfeláldozásig kész emberszeretet. Két ritka és becsürendő tulajdon, különösen korunkban, hol az önzés mindig nagyobb arányokban nyilatkozik. Ez aggasztán végnapjaiban is oly tevékenységet fejtett ki, mely számtalan fiatalabb embert megszégyenít. Telen nyáron 4 óraker kelt föl. Rajta is beteljesedett, hogy a ki korán kel, aranyat nyer, mert munkáságának jutalma hosszú élet lett, olyan hosszú, mely napjainkban a legnagyobb ritkaságok közé tartozik, s apróbb kellemetlenségeket kivéve, egész életén át nem volt beteg, és szemüveg nélkül olvasott.

Minő emberszerető volt, kiteszik nagyszerű segélyezéseiből a nagy éhségkor (1817. és 1818.), a midőn is több száz köbölre menő életet osztott ki a szűkölködők között, s különben is akkor volt legnagyobb öröme, ha másokat pénzzel, tanácssal vagy más egyéb módon segíthetett. Nem feledkezett meg Isten dicsőségéről sem, a többi között mutatja ezt a gyulai szentháromság-kápolna előtt általa felállított csinos kereszt bronz-feszülettel. — Ritka jószívűségének tulajdonítható, hogy agg napjaiban, midőn már jól érdemlett nyugalmát élvezheté vala, daczára egykori jókora vagyonának, majdnem a mindennapi szükséggel küzdött. Az el-

Még folyt a szövetség a tárgy körül, midőn az árbocról Gino hangja hallzott: „*Si vede la terra!*“ (Százszáz földet látok!)

Egy hatalmas „hurrah!“ volt a válasz a földéletről. S valóban a hajó orrától jobbra, s így kissé a szél felett, a spanyol partok valamelyik magasabb pontja, több mint 100 mérföldnyi távolságból, kezdett a habok rétegei közül kiemelkedni. Így most mintegy 20 óra alatt, ha a szél nem változik, remény volt Gibraltart elérhetni.

A legénység egészen átengedé magát e kecskemető reménynek, mely az éji események után, a mily váratlan, ép oly biztató volt; jóllehet, a helyzet még elég gondot adott a parancsnoknak, mert a szél egy fordulata, mely ez évszakban egyik órától a másikig bekövetkezhetik, minden kivívott eredményt megsemmisíthet.

A szél azonban folyton kedvező maradt. A távol partok mindig tisztábban tüntek elő, s alkonytájt Gibraltar erődei is kivehetők lettek.

A parancsnok számára azonban még egy nehéz óra volt hátra. Az alkonyodó nappal a szél ereje is lankadt, s ha szélségtől lepetnék meg, még egy kétséges éjnek kellend eléje nézni.

De midőn a nap mint egy sülyedő tűzgömb elmerült a habok között, a szél újból megfrissült, újból földagadtak a lankadóféiben levő vitorlák s a „*Perla di Venezia*“, daczára sérülésének, büszkén száguldott az oceán torka felé, s még azon éjjel hallzott a kormányrúd mellől a most büvös hatású szó:

„*Fondo!*“

s a horgony csörömpölve zuhant le Gibraltar alatt.

Midőn Marco kapitány, 50 óra után oda hagyá a kormányrudat s a kis lakba lépett, a Madonna előtt levő fővegét s pár percig imát rebegett.

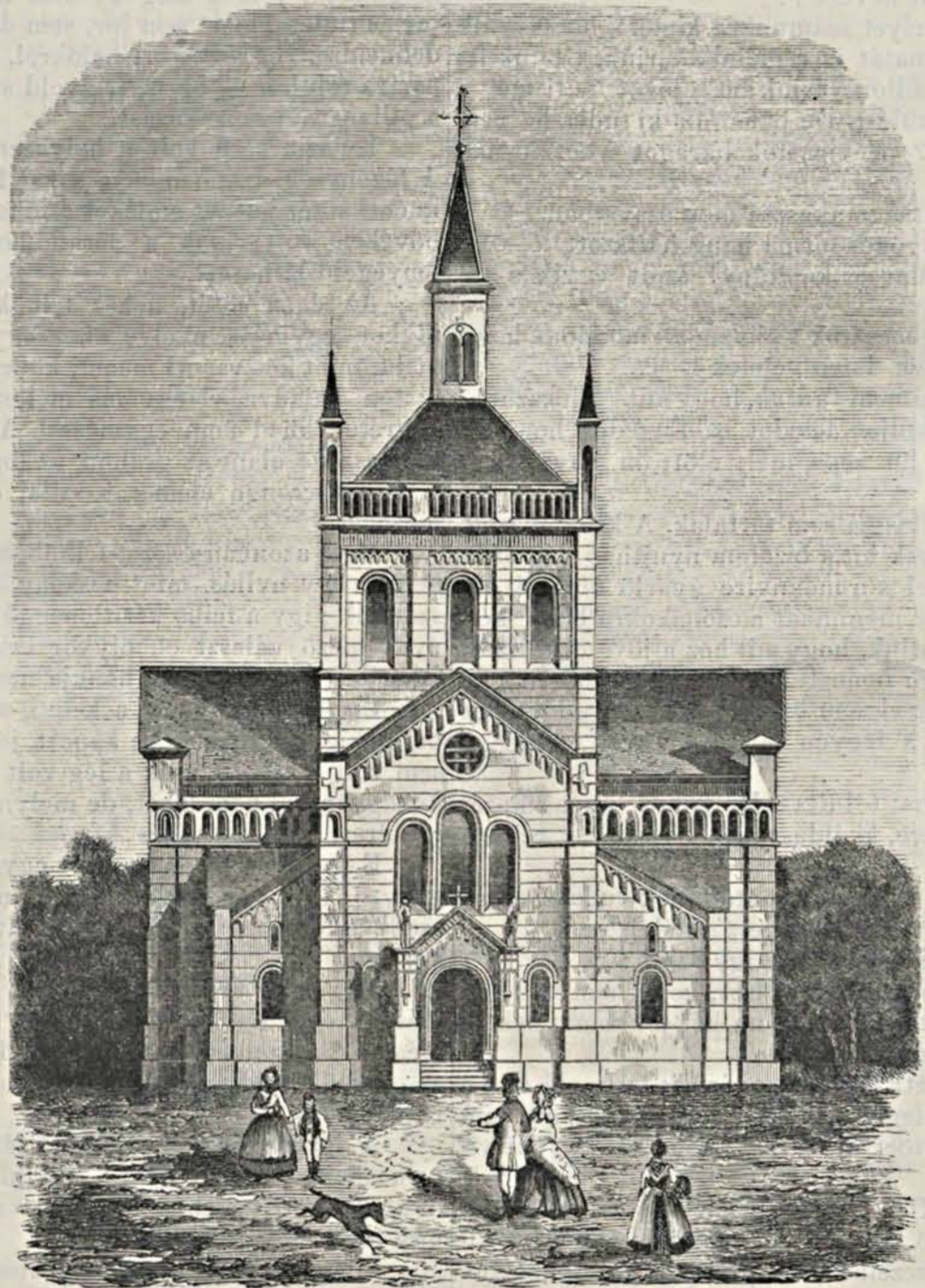
Ginó mögötte állt, de figyelmét egészen bátyja alakja vévő igénybe. Jó darabig el nem találhatta, hogy mi változás van rajta? A parancsnok firtjeit ez 50 óra őszbe borítá.

(Végo következik.)

A kecskeméti ev. templom.

A kecskeméti ágost. evang. egyház, mely alig 700 lelket számlál s többnyire szegény iparosokból, földművesekből s napszámosokból áll, f. é. jul. 9-én figyelmet érdemlő egyházi szertartással tette le új temploma alapkövét, igen nagy számu, valláskülönbőség nélküli közönség jelenlétében.

Az ünnepélyt emelé azon körülmény, hogy főt. Székács József superintendens ur, az alvidéki egyházak hivatalos látogatásait bevégezve, az egyház előleges kérelme folytán, az ünnepélyen megjelenni s az alapköv felszentelését s letételét, megható szavak kíséretében eszközölni sziveskedett. Az egyház meghívására, az emlékezetes ünnepély részletes összeállítását, Juhász Ferencz pestmegyei, Torkos Károly békési főesperes s Fördös Lajos kecskeméti reform. lelkész urak, előlegesen megállapított program szerint, Torkos István helybeni ev. lelkész közbejöttével magukra vállalták, s ennek következtében, szívhez szóló, lelket megragadó szónoklataik s imákat, az elrészényült összes hallgatóság lelki épülésére irányozván, e napot, a kisdied egyház történelmében örökre emlékeztetéssé tevék. Jelen

A kecskeméti ev. templom homlokzata. Ybl M. terve szerint.

voltak még az egyházi rendből Sárkány János kis-kőrösi, Láng Adolf szt.-mártoni s Zámolyi József ceglédi lelkész urak. A helybeli igen jeles dalárda: „Erős várunk nekünk az Isten“ s záradéka: a „Hymusz“ elnéklésével szives volt közreműködni.

Az ünnepélyt 80 ténitékü disztrakoma követé, melyen a pohárköszöntések jeles férfiak ajkairól, meglepő hatást gyakoroltak. A társalgás általában véve oly annyira fesztelen és kedélydús volt, miként nem is volt észrevehető, hogy a jelenvolt vendégek legnagyobb része más vallásfelekezetekhez tartozott; különösen ki lön emelve s ritka példakép előtűntetve a soha meg nem háborított jó egyetértés s a testvéri szeretet, mely Kecskemét város minden hitfelekezetbeli lakosságát ósidóktól fogva szorosán egymáshoz kapcsolja.

Főtiszt. superintendens ur délutáni 4 órakor hagyá el az asztalt s szívesen bucsuvétele után az 5 órai vonaton Pestre haza utazott.

És a midőn ezeket rövid vázlatban hozzuk, nem véljük feleslegesnek, magát a templom tervét is közleni.

A díszes építmény Ybl Miklós pesti építész terve szerint készült renaissance stylum. A mellékelt rajz az épület utcafelőli homlokzata; a főbejárás-hoz előcsarnokoska vezet, egyébiránt mind a négy oldal homlokzete ugyanegy alakú. A kupola közepén egyszersmind tornyot is helyettesítvén, annak négy szöglete mindegyikébe egyegy harang elhelyezése van tervezve. A templom belalakja, az alaprajz szerint, keresztet ábrázol, azonban kívül mindegyik szegletben egyegy fille emelkedvén, s azok által a keresztalakból keletkezett négy szeglet elenyészvén, külről az egész építmény négyzetet képez. Az épület magassága a földtől a kupola hegyéig 18° 4' 0", hossza 17° 5', melyhez azonban a hátsó építmény (tanácsterem) is értetik; szélessége 12° 4', a templomfal magassága 6° 2' 6", a középépítmény magassága 11° 2' 6". — A vállalkozott építők: Halász István, Gál József és Nemcsik Pál n.-kőrösi lakosok.

A templom, minden belszerkezetén kívül 30,000 ftba, sőt ennél is többre fog kerülni. Az egyház maga, ezelőtt 5 évvel 10,100 ftot adakozván, ez összeg — az érdemeket lehetetlen ki nem emelnünk — ifj. Dukai György templomépítési pénztárnok fáradhatlan örkődése s soha nem lankadó buzgalma s pénzt. ellenőr Sántha László szorgalmas segédkezése által, öt évi kezelés után részben folytonos adakozásgyűjtés mellett, 22,000 ft-ra szaporodott, következőleg még 8000 ftól kell az egyháznak gondoskodnia, azonban látnál a remény, hogy miután e célra

egyesek adakozásából gyűjtendő tárgyak kisorsolási engedélye legfelsőbb helyen azonnal, mint az egyház a játéktervet bemutathatja, ki fog adati, az engedélyezett 10—15,000. darab 50. kros sorsjegy a hazában el fogván kelni, az építési költségek nagyobb részét pénzzavarba nem fogják keverni az egyházat, annyival inkább, minthogy a kéregetés utja még mindig fenmarad.

Az egyház adakozó tagjai között, különben is mint legmódosabbak, első helyen állanak: id. Dukai György gazdálkodó, a ki 2000. pftot, két fia pedig, ifj. Dukai György és Márton egyenkint 1000. pftot adakoztak a szent cél eléréséhez, megjegyvezvén; hogy anyagi erejéhez képest, valamennyi adakozó egyháztag, a végső megerőtetésig buzgólkodott járulni a pénztár gyarapításához.

Az épület f. é. nov. végeig fedél alá kerül s jövő évre csak a falak valósalása, simítása s küldiszítése marad hátra. — Gömör Frigyes.

Székesfehérvár.

Hazánk történetében kiváló szerep jutott Székesfehérvárnak. Sokáig székvárosa volt ez a magyar királyoknak, s később temetkezési helyül szolgált azoknak. Szent István 1004-ben káptalant alapított itt, s e mellé 1006-ban Boldogasszony tiszteletére azon egyházat (basilikát) kezdé építtetni, melyben egész I. Ferdinándig a legtöbb magyar király koronázási szertartásai mentek véghez. E templom sok viszontagságon, leromboláson, újraépítésen ment keresztül s ez az, melynek alapfalait s a bennük netalán rejlő régi ereklyéket, (mint olvasóink Henszmann Imrének közelebb közölt derék értekezéséből tudják) talán nem sokára kiasva s fölfedezve fogjuk szemlélhetni. A historia tanúsága szerint itt a következő királyok temetettek el: Sz. István 1038, és fia Imre herczeg 1031; Kálmán 1114, II. Béla 1141, II. Géza 1161, II. László 1162, IV. István 1173, III. Béla 1196, III. László 1205, I. Károly 1342, Nagy Lajos 1382, Albert 1439, I. Mátyás 1490, II. Ulászló 1516, II. Lajos 1526, Zápolya János 1540-ben.

Mátyás király halála után Székesfehérvár mindinkább hanyatlott és sokat szenvedett mind a török, mind a német hadak rakonzátlansága miatt. A török uralom alól első ízben 1601-ben szabadt meg, mely alkalommal a törökök a világhírű Boldogasszony —

de-egyház (hajdan carmelitáké) a sz. Ferencz rendűek egyháza, az Anna-kápolna, a Farkas Ferencz n. prépost alapította nőnevelde, a város- és megyeháza, a polgári ispotály, a kath. gymnasium, a 4 oszt. főelemi tanoda, a püspöki lak, a katonai kóroda és laktanya, a takarékpénztári épület, Ullman szállodája, a „fekete sas“ vendégfogadó és a városon kívüli cs. k. ménésintézet. Két tere u. m. a megye- és vásártér, és két sétahelye, az egyik a „sós tó“ felé, a másik a papnövelde mellett, szintén említést érdemelnek. Mulatóhelyei: a lövölde, a Kenessey-féle kert, és nagy terjedelmű szőlőhegy.

A városban három jótékony intézet találtatik u. m. „szegények intézete“, „betegek intézete“, és „öregék intézete.“ Tanintézetei e városnak igen nagy számban vannak, van itt egy főgymnasium és számos elemi iskola, fiuk és leányok számára a város külön részeiben; az ipartanonczok vasárnapi tanodája, szerb nemzeti tanoda, keresdelmi tanintézet, kereskedelmi vasárnapi tanoda, izraelita tanoda és egy reáltanoda.

E szám eléggé mutatja, hogy mennyire karoltatik fel itt is a nevelés ügye.

Rajzunk a város egyik legszebb részét, a megyeház terét mutatja.

Székesfehérvár: megyeház-piacz.

A villámhárítók.

Sokat foglalkoztak az emberek oly védezközök keresésével, melyek által a villámcsapás káros következményeit elháríthatnák. De míg a villámok nem a tudomány éles szemüvegén át tekintettek, addig az azok ellen ajánlott óvszerek mesés tévelygéseken alapultak, s legfőlegb annyit használtak, mint a szentelt barkák, melyek . . . mégis jótékonyan hatnak a hívőkre.

A régi rómaiak a fókabört és a babért (laurus nobilis) óvszer gyanánt tisztelték a villámsujtás ellen. Azért Augustus császár folyvást finom fókabört viselt magán, és Tiberius császár sohasem mulasztá el, a babérkoszorút feltenni fejére, valahányszor mennydörgött vagy villámlott az ég. A hajdani thracziabeliek nyílzáport röpitettek a villámos ég felé, azon hitben, hogy ezáltal megfélemlítik a villámokat, közelükben lecsapni. Ne mosolyogjunk.

A jelen korban is itt-ott általános a hiedelem, hogy az ágyuk dörgeése, puskák ropogása s a harangok zugása eloszlatthatják a vézes felhőket; és valóságilag még ma is több helyen ez eszközök gyakorlati alkalmazásával akarják a fenyegető vihar villámcsapásait, a jégesőt s több efféle ellármázni. Ez alaptalan hit még műveltebb nemzeteknél is annyira el vala terjedve, hogy *Aragó* kényszerítve érzé magát, e zajos salve-k haszontalan voltát számos adat és tény

elősorolásával bebizonyítani. — Mikép is hatna a bős felhőkre a légrázkódás, melyek különben is a villámok dobpergésén tartják az indulót? Ott a mi hasonzenyi adagunk mitsem segít!

Hát a szentelt gyertyák égetését, a különféle füstölő-szereket, a kigyóhártya viselését említsem-e? Minthogy a magyar nép az effélékről különben sem sokat tart: legyen elég megjegyznem, mikép általában a büvszerek talizmánosságát a tudomány is kereken megtagadja.

Sokan azon véleményben vannak, melyszerint a kaucsuk-czipők, selyemlányok, üveglábakon nyugvó szék vagy ágy, nagy üvegbura stb., az ezeket alkalmilag használó egyént, a villámcsapás veszélyétől megóvják.

Nem lehet ugyan kereken tagadni, mikép ezen tárgyak, villany-szigetelő tulajdonaiknál fogva, épen semmitsem érnek: mindazáltal azoknak biztonságára támaszkodni egyáltalában nem lehet. Mert habár ezek a villanyosságot magukon át nem is bocsátják: de az inductio behatásának, sem a felettük, sem az alattuk levő testekre nézve, legkisebb gátul sem szolgálnak; valamint ezen tárgyak elszigetelőkké lenni megszűnnek, a villámok azon magasult feszültségű villanyfolyama mellett, mely több ezer meternyi távolságot lepattanani képes vala. Ily roppant irtóvalóban az isola és bura az alatta ülővel együtt csak mint parányi közeg szerepel; és ha különben utjában esik az a villám irányának, épen oly könnyedén sújt azon keresztül, miként ha ott semmi nem is volna. Tapasztalati tények igazolják, hogy a kettős ablakokon át lyukakat ütött a villám.

Kämpfer írja, miszerint a japáni császárok, hogy magas személyeiket megóvják, égi-haborukor egy e célra készült földalatti üregbe menekülnek, mely barlang fölé óriási víztartó van építve, azon ovatosságból, hogy annak tartalma a netalán lesújtó villám tüzet kioltja. Hogy a taigun siogunok e menhelye eléggé biztos-e? azt ugy ítélnék meg, ha szemlét tarthatnánk felette, hogy vajjon az a természetben szabályaival összhangzatban van-e építve? Mert tagadhatlan, hogy egy nagyobb folyó alatti alagut teljes meenedéket nyújt; de nem azért, mintha a víz a villám tüzet lehűtené, hanem mivel ez, a lecsapott villám folyamát közvetlenül a földre elvezeti. Valamint a 10 metert meghaladó földalatti mélységek is biztos menedéket nyújthatnak.

Az effélék azonban csak személyeinket óvhatják meg: azért elhatároztam leírni azon készüléket, mely által lakainkat, magtárainkat, szóval minden épületeinket a bennevalókkal, sőt szénakazalainkat, gabona-asztageinket — és a többi — biztosan megóvhatjuk a villám kártékony hatásától; s iparkodtam ezt oly szabatosan rajzolni, hogy azt kiki magának saját felügyelete alatt megcsináltathassa, s annak czélszerűségét megítélhesse. De hogy a gyakorlati kivitel leírásában világosabb és rövidebb lehessen: szükségesnek véltem a következő elméletet előrebocsátani:

Valahányszor a földi tárgyak felett villanyos felhő vonul el, ettől azok — ideértve magát a föld fölületét is — szintén mindannyiszor villanyosak lesznek. Ugyanis a főlhő szabad villanyossága a hatáskörébe eső minden testek közt villanyosságát felbontván, azokat egymástól elkülöníti s két irányba hajtja, t. i. a vele hasonnemű villanyosságot magától tovább úzi, az ellenneműt pedig melylyel egyesülni vágyik, maga felé vonzza; tehát amaz, a föld felé vagy — a körülmények szerint — közvetlenül a földre térítetik, emez, az emelkedettebb tárgyak magaslatán, különösen a csúcsokban, gyülemlik meg. Eszerint ezen tárgyak természetesen villany-súlygyeene megzavartatván, kell, hogy ezekben is villany-feszültség támadjon, mely annál magasabbra fokozódik, minél inkább közeledik a villany-különítést*) okozó felhő, — fölfevé, hogy ennek villany-feszereje állandó; mert jegyezzük meg, hogy a felhőnek a mint fogy, vagy növekszik villany-feszültsége: szint azon arány-

*) Szakavatottak meg fognak engedni, hogy én e népszerű előadásban, félreértések elkerülése tekintetéből, a „villany-ozlatás” vagy „bevezetés” helyett e szót használtam. Különben is a már némelyek által használt, de még meg nem állapított „ozlatás” mások szerint ismét „ozlás” a német „Vertheilung”-ból, s a „bevezetés” az „inductio”-ból — értelemzavarólag — szó szerint fordított. Mert ha ezen szavakat szó szerinti értelemben vesszük, amaz inkább azon állapotot fejezi ki, midőn általában a villanyosság kis fölületből nagy fölületbe tér át, — s emez, midőn közvetlenül más testbe bevezetetik. Ugye az „inductio” villanyosságából az inductio következtében egy mászeményt sem veszítet, tehát be sem is vezetett: annál fogva az említett elnevezések az inductio jellegét egyáltalában összhangzatban nincsenek. A „villany-különítés” ugy a nyug-mint a mostani villanyosság tünetényeinél az inductio fogalmát — a kettős véleményeltérítést — megjelölésen kifejezi: mindazáltal oly szót kellene alkotni, mely az egyes véleményűketis kifejezhetné; de ha ez nem sikerülne, maradjunk meg inkább az „inductio” mellett, — és ne együnk a nyelvpurismus elfogult bálványimádói!

ban alábbszáll, vagy emelkedik villany-különítő hatálya. Továbbá minél jobb vezetője valamely test a villanyosságnak, a szerint annak villany-feszültsége is erősebb leend. Azonban a villany-feszültségek nem fokozódhatnak föl a végtelenig, mert egy bizonyos pontnál legyőzik a különnemű villanyosságok a közöttük levő légréteg fékező erejét, és mint tüzes vágy-társak egy villany-csapásban egyesülvén, egymást kölcsönösen lekötik.

Ezekből következik, hogy ha a villámcsapás káros következményeit elhárítani akarjuk:

a) Vagy a körlég ellenállása lenne emelendő, annyira, hogy ezen közeg szigetelő ereje hatályosb legyen a különnemű villany-feszültségek együlni vágyó törekvésénél;

b) vagy a felhőnek villany-különítő képessége volna megsemmisítendő;

c) vagy a megóvandó tárgyak közelében ezeknél jobb vezető-testek alkalmazandók, melyek azáltal, hogy a villany-különítés elfogadására képesebbek, és így feszültség tekintetében a megóvandó tárgyakat fölülmulják, a lecsapó villámot kizárólag maguk fogván fel, ártaalom nélkül a földre elvezessék.

d) vagy végre a különített villanyosságnak azon eleme, mely a különítőleg ható főlhővel ellennemű, a megóvni kívánt tárgyaktól elvonandó.

A két első eset valószínűsége nem áll hatalmunkban; de a két utóbbi teljesítése, az ugynevezett villámhárítók által, sikeresen eszközölhető.

A villámhárító első alkalmaztatását Franklinnak köszönhetjük; és annak tökélyesítése a későbbi természetbuvárok, különösen pedig Gay-Lussac érdeme.

A villámhárító két főrészből áll; nevezetesen: egy megnyult kup- vagy gualaalku hegyes fém-póznából, mely az épület magaslatán egy alkalmas helyen felállítatván, megerősítettik; és az elvezetőből, mely a fém-pózna alsó részét a földdel közvetlenül összeköti.

A fém-pózna áll: egy 4 centimeter átmérőjű és 7 meter hosszú tömör vasrudból; e vasrud függélyesen fölállítatik és erősen becsapolatik az épület-tetőbe. Nehogy azonban az esővíz behatolhasson a csapolás fészékébe, mely az erősítőmény farészait megkorhasztaná, ettől egy, a vasrudhoz forrasztott fordított fém-tányér védi. A tányér fölött a vasrudat közvetlenül egy füles réz- vagy vasgyűrű övezi, melynek füle az elvezetővel leendő összeköttetésre szolgál. A vasrud felső végébe ezzel hason vastag, de fölfele mindinkább vékonyodó, 60 centimeter hosszúságú rézbót csavarthatik; pár keresztzeggel megerősítettik; a bot vékonyabb végébe előbb mintegy 4—5 centimeter hosszú s igen finom hegyben végződő éreng (platin) forrasztatott. A forrasztás helye, erős ezüst forraszt alkalmazása mellett, rézövel gyamolattatik.

Az elvezető négyyszög, henger, vagy bármely idomu szálvas lehet; mely mintegy 150 meternyi hosszúság mellett, legalább 8 centimeternyi körülettel bírjon. Csekélyebb hosszúságnál aránylag hosszunk nem szabad; mert az ennél vékonyabb vaselvezető, villámcsapás esetén, ki leendne téve a megómlés veszélyének. Az elvezető a fölébb említett gyűrű fölfele keresztcsavar által köztendő össze, innen az épület gerinczén és tetején vezetve, itt ott helyzete vaskapcsokkal biztosítandó; az eresz vagy csurgónál a falfelé hajlítva, annak külső oldalán függélyes irányban a földre különös elővigyázat mellett levezetetik. Ezen elővigyázat abban áll: hogy mivel a száraz föld rossz vezetője a villanyosságnak: tehát nem elég, hogy az elvezető vége csupán a föld fölületét érintse; hanem ha a megóvandó építmény közelében kut, folyam, vagy tó létezik, az elvezető vége ezek bármelyikébe illesztessék bele, azon szabály figyelembevétele mellett, mikép az elvezető fém-anyaga, állandóan 2—3 meter hosszúságban (egyenes vagy táglalt tekeridombban mindegy) a vízzel érintkezze. Ha pedig az említett víz-elfogadók hiányzanak: az esetben alkalmas helyen, a nedves földet érő mélységig, gödör ásatik, az elvezető vége annak fenekére levitetik, (az elvezető végét nem árt keresztidomvá alakítani) és jó vezető-testekkel, mint szénporral vagy kokszzal (coaks) a nagyobb fölületnyerés végett — illőleg környezetetik, és betemettetik. Czélszerűtlen, sőt veszélyes az elvezetőt e helyen a rozsdá ellen olaj-mázzal vagy lakkal bevonni, mint azt némely gyakorlati gépészek teszik, — vagy a gödröt kövel falazni; mert mindegyik esetben a villanyfolyam szabad folyása gátoltnak.

Különben is a szén a vasat a rozsdától elezendőleg védi; vagy használjunk inkább, ha ugytetszik, a föld alá passivvá tett vasat, vagy épen öntött vasat egy kissé vastagabb terjedelemmel.

Az elvezetőnek földön fölüli része állhat oly fém-kötézből is, mely számos vékony vasuzalból sodortatott össze, és a körlég élenyítő hatása ellen kátránnyal vastagon bevonatott; vagy előnyösen lehet az egész elvezetőt ugy a légben mint a föld alá, vörös rézből készítetteti; mely minthogy a vasnál körülbelöl hatszor jobb vezetője a villanyosságnak, tehát ennek körülete $\frac{1}{6}$ -dal kisebb lehet; egy három ágból álló rézsodrony, melynek egyes szálai 2 millimeter átmérőjűek, nagyobb építményeknél is teljesen kielégítő. Végre jegyezzük meg, mikép az elvezető az épület terjedelméből kiálló fémrészeivel, ide érteve a kémények kormos fölületét is, rézhuzal segélyével; fémi összeköttetésbe hozandó.

Az imént leirt villámhárító, a legnagyobb épületekhez alkalmazva, a legnagyobb méretben adatott elő; de önként érteik, mikép kisebb épületekhez aránylag annak minden része kisebb lehet. De lássuk immár a villámhárító hatását. Bankos Károly.

(Vége következik.)

Az amerikai véredek.

A véredek nem épen kellemes hangzású nevéket onnan nyerték, mert oly emberek fölkeresésére használtanak, kik rozsz fát tevén a tüzre, menekülni voltak kénytelenek. Testalkatuk a szelindek- vagy mészarokutyaéhoz hasonlít, s szaglászuk és kitarászuk kitünő. Ez ebeket a délamerikai ültetvényesek az erdőbe menekült rabszolgáik fölkeresésére használták. A négernek ugyan, főleg ha a tisztasággal nem sokat törődnek, bizonyos saját-szerű szaguk van, mely minden ebre nézve kellemetlen, s melynélfogva a véredek a megszokott rabszolgának éjjel is nyomára jutnak, s azt, csupán szaga után, minden más emberfajtól határozottan meg tudják különböztetni. E tulajdonságuk adott okot arra, hogy megszokott emberek fölhajhászására fordítottassanak.

Nem szükség bizonyítani, hogy Amerikában is számosan vannak az ugynevezett mákvirágok, kik életüket épen nem tisztességes módon tartják fenn, s ha szorul a kapezajók, kerék oldanak, a távol vadonba rejtendezők az igazság boszúja keze elől. Az ily szökevények üldözésére is jól betanított véredek használnak, s Amerikában temérdek adoma kering egyes megszokott gonosztevők miként történt kézrekerítéséről. Hogy lássuk olvasóink, mint megy véghez az ily embervadászat, emondjuk a következő esetet, mely egyike a leghíresebb efféle eseteknek Amerikában.

A többek közt két (amerikai) Arkádiában két igen rozshírú egyén, a kik eleinte csempészetet űztek, utóbb pedig rablásra s végre gyilkosságra vetemedtek, ugy hogy a törvény kénytelen volt őket üldözöbe venni, és pedig, mivel a vadonba menekültek, véredekkel. A vezető két véredből — mert kettővel sokkal sikeresebb az üldözés, mint egygyel — mindenkéltől azon kunyhóba vezette, hol a gonosztevők utolsó gyilkosságukat elkövették s azt kutyáival jól körülzablászatták. Minthogy azonban a gyilkosság óta már három nap mult el, s a büntény nyomai meglehetősen eltűntek, az ebek nem tudtak bizonyosságra jutni s csak tétováztak. A vezető tehát kilépett a kunyhóból, s körültekintett a vidéken, és a mint egy mély utat vett észre, mely mezők és réteken át az erdőbe vitt, kutyáit ide vezette, azon meggyőződésben, hogy a gyilkosok csupán ez uton menekültek az erdőbe. Négy konstabler, jól fölfegyverkezve, s magukat kötelekkel és 5—6 napi élelemmel ellátva, a véredek vezetőjéhez csatlakozott, s akként az üldözés éltre halálra megkezdődött.

A véredek, melyek eleinte kötően vezettek, az egész mélyuton is habozók maradtak s okos szemekkel időnkint kérdőleg tekintettek föl vezetőjükre, ki természetesen semmi utasítást sem adhatott nekik, s csak buzdította a további kutatásra. Sőt még az erdőben is eleinte csak tétováztak, mert az ut még mindig széles volt, több helyt letaposva, s a fák közt beható napsugarak által megszártva. Csak 4—5 óra mulva, midőn az erdő sűrűbbé s uttalanabbá vált, kezdet: előbb az öreg ebb, s aztán a fiatalabb kutya ugatni, még pedig oly váratlanul, hogy a vitéz konstabler urak, kik mélyen hallgatva lépdelték, majd halálra ijedve kaptak puszkájokhoz, mintha az üldözött vadak már orruk előtt volnának. De a vezető figyelmeztetéte őket, hogy csak viseljék magukat tovább is csendesen, s ne haborgassák a kutyákat, mert eljött a pillanat, midőn a valódi nyomot megállapítandók lesznek.

Az ebek nyugtalansága most percről percre növekedett, erősen húzták a kötelet, ugy hogy a vezetőnek csak nagy erőköddéssel sikerült, őket visszatartani; orrukkal többször megérintették az általuk feltalált nyomokat, mely helyeket a vezető leütött galyakkal jelölte meg, hogy azon esetre, ha e nyomok a követett irányban gyengébbek lennének, e helyre visszatárljanak s a nyomozást újra kezdhessék. Azonban a derék kutyák nem tévedtek, s néhány száz lépés után az öreg ebb az egyik, a fiatalabb pedig egy másik csapást szorosan követett, miből kitűnt, hogy a két gonosztevő egymás mellett haladt. Most a vezető megállította kutyáit s kenyeret és húst adott nekik, s aztán szabadon ereszté őket, intvén, hogy szorgalmasan, de heveskedés nélkül nyomozzanak. Semmiféle állat sem érti jobban az emberi beszédet, mint az eb, és egyik sem engedelmeskedik annak szivebben, mint ő. A véredek mindketteje tehát a neki jutott csapáson lassan futva ha-

ladt, s ez így tartott egész délután, folyvást árnyas erdőben. Midőn a nap lenyugodott, az ebek még mindig lankadatlan buzgalommal nyomoztak, de az emberek már nem bírták tovább a dícsőséget, éji szállásról gondoskodtak tehát. A vezető most megállította kutyáit, s mindegyik számára egy letűzött galylyal azon helyen jelölte ki fekhelyét, a hol a nyomozást elhagyták, hogy reggel ugyanott folytathassák; maga pedig a konstablerekkel együtt fölfele vonult a bokrok közé, hol éji tanját útve, hideg vacsorájok elköltéséhez fogtak, miután a vezető nem engedett tüzet gyújtani, nehogy azáltal az üldözöttek valamikép figyelmeztetve legyenek.

Másnap a nyomozást hajnalban folytatni kezdék, de elmúlt az egész délelőtt, elmúlt a forró délután, beállt az est, s a szökevényeknek még híre hamva sem volt. Ekkor a konstablerek már zugolódni kezdtek, ócsárolták a kutyákat, hogy üzetlenek, hogy őket csak lóváteszik, sőt az egyik konstabler még a vezetőt is gyanúsítani kezdte, hogy a szökevényekkel egyet-ért, s nekik e sikeretlen keresés által csak időt akar engedni, hogy magukat az üldözés elől biztonságba helyezhessék. Mindezekre a vezető mitsem felelt, hanem mindig feszültebben vizsgálta kutyáit, melyek most, épen midőn a hold fölkelte, ovatosabbak lettek, lépéseiket lassították, s gazdájokra ismét többször, de most már nem kérdőleg, föl-föltekintettek, ki igen jól érté őket, s tudta, hogy a nyomok frissek és erősek, s hogy tehát a gonosztevők már most nem messze lesznek. Az erdőből egy nagy rétre értek, melynek egy kis folyam vetett határt. A talaj itt helylyel-közzel sűppedékes volt, s a vezető gyakran lehajlott, és újat szájára illesztve, mutató a még egészen friss, nedves lábnyomokat, melyeket két, nagy léptekkel, tehát sietve egymás mellett haladó ember hagyott hátra a puha talajban.

A konstablerek félig kétkedve tekintettek a nyomokra, majd onnan a kutyákra és vezetőjükre; ez utóbbi ismételte a hallgatás jelet s egyuttal kezeletéssel figyelmeztetéte őket, hogy tartsák készen fegyvereiket. Ezután tovább mentek egész a folyó kákás partjáig.

A folyóhoz érve, az ebek rögtön igen nyugtalanok és izgatottakká lőnek, a partra ugortak, majd visszatértek gazdájukhoz, aztán ismét a partra ugrottak, szaglálózta, s orrukkal tarták a földet, — mert a nyomok itt véget értek — s most már minden eddigi fáradság sikeretlennek látszott.

A szökevények egyike, Keeper, egyszer már vett részt ily menekvésben, s daczára az üldözök hallgatagságának, a második napon már gyantított, hogy üldözöttek, miután azt vette észre, hogy azon irányból, a honnan ők jöttek, ismételve madarak szálltak el fölöttük, melyek bizonyosan ebek és ebek által verettek föl csendes tanýajokból. Keeper ez észrevétel közölte társával, s ennek következtében tették a fennebb említett nagy lépteket a folyam felé, magukat az ottani nádasban elrejtendő.

Mindketten sietve a vízbe szálltak, s a sűrű nádas közt oly helyet kerestek, hol egész állukig ért a víz; így remélték, hogy az ebek teljesen nyomukat vesztik. Egy óra hosszat álltak e nem épen kellemes helyzetben, midőn végre az üldözök elérték a partot.

Mindketten remélték, hogy ha az ebek a nyomokat elvesztették, az üldözök vissza fognak térni, vagy a kutatást más irányban kezdeni. Azonban csalatkoztak. A vezető, mint tapasztalt ember, már csak a kutyái becsületeért sem tágitott volna. Gondolkozva, néhányóra fel s alá lépdelt a parton, kezével néha megismogatta kutyáit, hogy csillapítsa őket; a konstablerek pedig tudtul adá, hogy most már jó lesz az erdőbe visszatérni száraz fáért, hogy tüzet lehessen rakni, mert itt a folyam mellett az éjjel nagyon hideg lesz. A konstablerek ezt kétszer sem mondaták maguknak, s csakhamar hatalmas lángok lobogtak föl a parton, rémitő ijedelmére a vízben rejtelkedő szökevényeknek, látva, hogy üldözöik az egész éjt ott szándékoznak tölteni, nekik pedig a menekülés teljesen lehetlenné vált. Mit volt mit tenniük, akarva, nem akarva, elszánták magukat, hogy tovább is nyugodtan állnak a vízben.

E közben a lég mind hűvösebbé vált, a szökevények fáztukban összeverték fogaikat; éjjeltájban erős szél is támadt, mely a hullámokat ugy felkocbásolá, hogy a gonosztevőket elnyelésével fenyegeték.

Ha a hurt igen megfeszítik, elpattan; így van a dolog az emberi türelemmel is. Poacher, Keeper társa, a hidegtől és félelemtől már annyira oda volt, hogy csaknem elveszté eszméletét; nem gondolva tehát jövőndő sorsával, s mitsem szólva Keepernek, erejének utolsó maradványát megfeszíté, hogy partra juthasson, hol a tűz mintegy delejes erővel vonzá magához. De alig volt ki féltette a vízből, az ebek már megsejtették, s fölbeszertt gazdájukkal és a konstablerekkel a partra siettek, hol Poacher épen a vízből kilépett, a kimerültségtől öntudatlanul összerogyott. Mire eszméletre jutott, már akkor keze lába össze volt kötözve.

Az erősebb természetű Keeper is nemskóra elhagyta állását, hogy a nád közt valami sekélyes helyen elrejtőzzék; de az ebek azonnal szagot kaptak, s a vízbe rohaván, Keapert ostrom alá fogták, míg végre hajnali szürkületkor ő is a konstablerek hatalmába került.

Hirlapirodalmunk a 18-ik században.

Többször közlék e lapok, hirlapirodalmunk jelen állásának egyes mozzanatait, ugyszintén az év elejével, a hazánkban létező hirlapok statisztikáját; ilyenkor, ugyhiszem önként merült fel az olvasó elméjében azon gondolat, vajjon miként küzdötte fel magát hirlapirodalmunk jelen virágzó állására? Közlésemmel — a miként ezt gyűjtött adatainkból összeállíthatam — hirlapirodalmunk keletkezését és mult századbeli állapotát akarom vázolni, hogy megismertessem a közönséggel az uttörőket, kik e téren küz-

△ (Bocskai Papp Lajos „Hajdusági naptár-*ra*) nyit előfizetést. A naptár tartalmát teendik a szokott naptári részen kívül: 1) Történelmi tár; 2) Szépirodalmi rovat; 3) Életrajzok, népszokások; 4) Gazdasági rovat; 5) Egyházmegyei teljes tiszti névtár; 6) Adomák; 7) Vásárok jegyzéke; 8) Egyveleg. A mintegy 10 ivre terjedő naptár előfizetési ára 40 kr, mely szept. 15-ig Bocskai Papp Lajoshoz Hajdu-Nánásra küldendő. A tiszta jövedelem harmadrésze az alsó szabolosi és hajdu-kerületi tanítói gyámintézet alap-törvényéhez fog csatoltni. — Ugyancsak Bocskai Papp Lajos „Történelmi el-beszélések az ifjúság számára” című művének 2-ik füzeté Telegdi Lajos debreczeni könyvtárnál megjelent s kapható 30 kr-ért. Tartalma: Mikép itéltek a régiek? A nemzet sirja. A drégelyi várnagy. Losonczi és a csonka vitéz. Nyári Lőrincz. Dobó István és az egri nők. A maga keze verte meg. + („Pest et les Hongrois.”) Ily című munkát irt Bolnai francia nyelven, mely Párisban fog megjelenni. Magyar nyelven is megjelenik — ha megjelenhetik.

○ (A „Tatár Péter” című bohó lap), a kiállítását illető változtatások miatt, csak október első vasárnapján indul meg újra rendszeresen. Előfizetési ára negyedévre 1 ft. 50 kr., mely a nevezett lap kiadóhivatalába küldendő.

+ (Az „Erdőségi Lapok” 8-ik füzet) következő tartalommal jelent meg: Zólyomgye erdőségei. A favágás legelőnyösebb idejéről. A selmezi bányász- és erdész-akadémia történetének rövid vázlatja. Különlélek. — Az életrevaló folyóiratot ismételve ajánljuk.

○ (Uj vidéki lap van keletkezében), mely „Bihar” cím alatt politikai, társadalmi és kereskedelmi tartalommal Györfly Gyula szerkesztése mellett okt. 2-től kezdve hetenként kétszer fog megjelenni. Hosszú Lajos, nagy-várad kiadónál. Előfizetési ára egész évre 10 ft, félfévre 5 ft, negyedévre 2 ft. 50 kr.

+ (Uj zeneművek.) Rózsavölgyi és társánál megjelentek: „Bánk bán,” nagy dalmi Erkel Ferencz-től; kis kivonat két kézre; ára 1 ft 50 kr. „Iren-csárdás,” zongorára szerző Munczi Lajos; ára 54 kr. „Két Mazur,” zongorára Chalupcsky Marótól; ára 30 kr.

+ (Népszínmű pályázat.) Papp Antal, mint lapunkban is hirdetve volt, régebben 60—60 aranyos két rendbeli pályadíjt tűzött ki népszínmű-vekre. Most oda nyilatkozik, hogy a két színműre kitűzött 60—60 aranyból álló összeg elvadjon össze, s a 120 arany legyen annak jutalma, ki köz-hasznú nemzetgazdasági eszmék terjesztése végett, a tagosítást és biztosítást főalapozásul véve, legjobb népszínművet írta. A pályaművek a bu-dai népszínház igazgatóságához 1863. január 1-ig küldendők be.

+ (Jámor Pál), írói nevén Hádor, jelenleg a magyar irodalom törté-netén dolgozik a főiskolai ifjúság számára. E műből két füzet még év folytán fog megjelenni. Ugyanó nagyobb költeményeit is sajtó alá adta, mely-lyek nemsokára megjelennek.

Egyház és iskola.

○ (Zsidó gymnasium.) A pesti zsidó gymnasium felállítását tervezik. Minő tannyelvel?

△ (A kecskeméti hegyesrendű főgymnasium) a legközelebbi tanévben már teljes leend, miután az ottani igazgató jelentése szerint, október elején a nevezett tanintézet 8-ik osztálya is megnyitattik. A kötelezett rendes tantárgyakon kívül a francia nyelv, a rajz, művészet s mindennemű hang-szer zenéje, ez intézetben oktatás tárgya leend.

+ (Tábori lelkész száma a cs. k. osztrák hadseregben.) Legújabb kimutatás szerint, a cs. k. osztrák hadseregben jelenleg 266 lelkész van alkalmazva, és pedig 1 apost. püspökhelyettes, 1 tábori consistorialis igaz-gató, 9 tábori főpap, 8 első rendű, 55 másodrendű s 160 harmadrendű tábori káplán. Ezekon kívül van 16 egyházi tanár a katonai akademiák és hadapródok intézeteinél, 7 evang. helyőrségi lelkész, és a tengerészeti clerus, mely egy főpap és 8 káplánból áll.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

+ (Világkiállítás Bécsben.) Ha az Isten is úgy akarja, mint a bécsiek, 1865-ben Bécsben is lesz a londoni példájára világkiállítás, legalább a bécsiek nagyon rajta vannak; csak hogy a közmondás szerint: sokat akar-nak Bécsben, de elrontják az égbent.

+ (Szőlőbetegség.) S. A. Ujhelyről írják, hogy a Hegyalján a szőlő-szemeken új betegség mutatkozik; vörös pettyek támadnak ugyanis rajtuk, melyektől a szem lassankint esvedésbe megy át, s kórját elragasztja szomszédjaira is, s így az egész fürtre. Ha e szőlőkór nagy kiterjedésben mutatkozik, a Hegyaljára nézve igen nagy csapás lenne.

○ (Pitt-olaj.) Ez neve azon új világítási anyagnak, melyet egy kali-forniai lakos talált föl, s mely Londonban roppant szenzatiót okozott. E vilá-gítási anyag négyezer annyi világot ad és háromszor oly tartósan ég, mint más olaj, s a mi egyik főelőnye, az, hogy egyáltalában semmi szagot és füstöt nem ereszt. Ez olaj egészen egyszerű lámpákat igényel, melyek rend-külül olcsó árón szerezhethők meg.

△ (A londoni kiállítást) még most is oly számosan látogatják, hogy egy napi bevételéből is szépen meggazdagodnánk. Így e hó 5-én 56,836-ra rugott a látogatók száma.

Közintézetek, egyletek.

+ (Írói segítség.) Megilletődve hallottuk, hogy egy egyszerű falu előljárói levelet intézvé az írói segélyegylet illető hivatalához, jegyeket

kérnek az egylet által rendezendő sorsjátéka, mert úgy mondják, a lakosok olvasván a „Vasárnapi Ujság”-ban e szent czélú sorsjátékról, ők is ohajta-nak abban résztvenni. E sorsjegyek általában a legjobb keletnek örvende-nek, s vidékre naponkint újabb meg újabb szállítmányokat kérnek. Annál meglepőbb tehát, hogy némely tösgyökeres magyar község tanácsa, mint például a szabad-szállási, az eladás végett odaküldött sorsjegyeket mind-járt másnap visszaküldte, azon indoklással, hogy ott az emberek nem szok-tak effélékre pénzt kiadni. Borsodból is történtek visszaküldések, és pedig oly helyekről, honnan legkevésbé vártunk volna ilyesmit. Másrésztől örömmel jelenthetjük, hogy a sorsjegyek a legnagyobb keletnek örvendnek s a központi pénztár maholnap a megrendeléseknek alig lesz képes megfelelni. A nyereemnyártágyak is szaporodnak s köztök igen nagy értékűek láthatók.

+ (Boér Ignác) pesti uri-utcai kisdudorodájában (alapnövelde) e hó 9-én a szép számú hallgatóság örvendetes ünnepnek volt tanuja. Ugyanis e napon a nevezett intézetben próbaünnepély tartatott, mely alkalommal az e tekintetben ga:dag tapasztalatokkal bíró nevelővel mindenki sietett elismerését tudatni, azon rendszer fölött, mely által a kis csemetéket mul-atva oktatja és mindenekelőtt hazafias szellemben neveli.

△ (Szentcs József finevelítézetét) f. évi sz. Mihály-napkor a lipót-utcai 3-ik számú házba teszi át.

△ (A pesti leányárva-ház összes tőkéje) a hivatalos kimutatások szerint 34,567 ft 50 kr. Ebből a f. évi jul. végeig begyűlt adományok kötelezvé-nyekben 25647 ft 50; a Deák Ferencz-alapítvány (arczképekből) 4200 ft s az Ebner-házaspár alapítványa 2500 ft, végül a készpénz 2220 ftot tesz.

○ (A román irodalmi társulat) Brassóban legközelebb tartott közgyű-lése alkalmával a magyarok közül gr. Mikó Imrét, Várady Ádámot és Fi-nály Henriket tiszteletbeli tagjaival választotta.

Közlekedés.

△ (Engedélyek vasuti előmunkálatokra.) A cs. kir. kereskedelmi mi-niszterium a magyar udv. kancellária s a cs. kir. hadügyminiszterium egyetértésével b. Wenkheim Béla, b. Eötvös József, Trefort Agoston és gr. Károlyi Sándor uraknak egy, Mezőtúr vagy Gyomáról Szarvas és Orosházán keresztül a Tiszáig vezető vaspálya vagy szárnypályák előmunkálataira, melyek Endrődtől Szarvasra és Csabáról a Tiszáig, illetőleg Szegedig ve-zetnének, ebbeli beadványuk folytán, egy év tartamára az 1854. sept. 14 ki-vaspályai törvény értelmében engedélyt adott. — Ugyancsak a cs. kir. ke-reskedelmi miniszterium Riche belga építési vállalkozónak egy összekötő pálya előmunkálataira a tiszai pálya és a Ferdinánd császár északi pálya közt Kassától Oderberg felé, a vasuti törvények értelmében hat óra oly föltétel alatt adott engedélyt, hogy a dunai irányban tervezett előmunkák iránt a határozat később fog következni.

Balesetek, elemi csapások.

+ (Az aszói szerencsétlen tüzvészt) röviden már említettük; most rész-letesebb tudomással bírunk róla. A tűz f. hó 9-én éjjel tájban, Rojko ügyvéd és árkvatya házában ütött ki, ki épen nem volt otthon. A házból, az ár-vákat illető hivatalos irományokon kívül, mitsem lehetett megmenteni. De a mi a szerencsétlenséget szívszagató eseménynyé tette, az: hogy a csa-lád három tagja is a lángoknak áldozatul esett. Ugyanis a háziurnak 70 éves édesanyja, továbbá egy 10 éves fia s egy huga, ki csak nem rég ment férjhez s most látogatóban volt otthon. — épen a kapun át az utcára akar-tak menekülni, midőn az ég szalmafedél egy része leszakadt, s a boldog-talanokat eltemette. Az öreg nő, midőn a parázsól kiszabadíták, már korommal volt égre, az ifju másnap reggel adta ki lelkét, s ugyanekkor már a fiatal nő is haldoklott.

○ (Borzasztó rablógylkosság) történt m. hó 20-án éjjel a Fehér-templom melletti Uj-Rusova helységben. 8 rabló ugyanis Paskota Gligorie házára tört, s a házigazda meztelen hátára és lábaira forró zsirt öntöt-tek, és fejtől késsel megsebeztek, úgy hogy életéhez semmi remény. Nejét megfojtva az ajtószegre akasztották, melyek után 13 főt elrabolva, a ki-vülről hallott zajra tovább álltak. A kegyetlen haramiák, egynek kivételé-vel, már mind fogva vannak.

— (Mindenféle szerencsétlenség.) Nógrád-Verőczéről aug. 1-éről írják: Helységünkben mult héten egy csinos fiatal menyecske elvesztette tőrjét T. F.-et, kivel 4 évig boldog házasságot élt; ez ugyanis a vasuti munká-sok vezetője levén, midőn ezek a vassíneket egy helyről a másikra hordot-ták, az ezen munkához rendelt három ember alig birt egy sındarabot követni vinni, mire az érintett vezető boszankodva oda megy, és korholja őket, állítván: „hogy ő maga képes azt tova emelni, ők pedig olyan nagy histo-riát csinálnak vele.” Ebből szóbeli versengés támadt, később fogadás, mely-nél következtében a 3 ember által fölemelt vassínek középerre állott, és azt vállára vevén, kívánta: hogy azok, kik a két végét tartották, ereszkék el; ez megtörtént, ő megindult, de már a második lépésnél összerogyott; az esés következtében a sín nyakára esvén, azt úgy összelapintotta, hogy midőn róla ledobták, az ember többé meg sem mozzoztat; csupán az újait rázza meg, de ez csak egy másodpercig tartott. — Egy más szerencsétlen-ség Váczon történt. Egy szép és fiatal pesti leány az ottani szőlőhegyekben egy uri rokonánál tartózkodván, ebéd után napernyőt és könyvet vesz ma-gához, állítván: hogy ő a kertbe megy olvasni. Kevés időre rokona megy utána, keresi mindenhol, de hasztalan; mind azon, mind pedig a következő napokban kutatás eredménytelen lón, — míg ötöd napra egy hullát talál-tak a Dunában, melyben a fulbevalókról, és újján volt gyűrűről azon sze-

rencsétlen leányra ismertek. — Mi módon jött ő a Dunához, és mi oka lehetett ily módon vetni véget életének? senki sem sejtí, annál is inkább, mivel a gazdag rokon után bizonyos szép örökség volt reá szárvna, s a fiatal leány igen csinos külsevel birt; viselete pedig szeretetreméltó volt. — A harmadik szerencsétlenség a szomszól Bogdány helységbelieket érte, hol legközelebb mult péntek virradó előtt a kath. paplak közelében helyezett szérún — szándékos gyújtás következtében, tűz ütén ki — elhamvasztá az itteni gabbaneműket, s azonfelül még hét lakházat is. A tettes még ed-dig nem került hurokra. Végre:

Az általánosan uralkodó nagy szárazság igen sokat levon a kukoricza, burgonya és szőlőink iránt táplált nagy reményekből. A J.

+ (Öngyilkosság.) A „Zala-Somogyi Közöny” írja, hogy a tabi ref. segédlelkész agyonlőtte magát.

Mi újság?

△ (Névmagyarítások.) Legfelsőbb engedelemmel Schneider János, bajai takácsmester „Szabó”-ra, Nickel Mór s. a.-ujhelyi lakos Miklósi”-ra, Huber Antal, esztergomi városi főjegyző és fivéréi Huber József, Iván és Sándor, „Telkesi”-re, Waltersdorfer Károly, bihari hajdu-bagosi jegyző „Cellei”-re, Kozik István, pesti lakos „Kecskés”-re változtatták vezeték-neveiket.

△ (Gr. Forgách főkecskés ur ő eocja) néhány napra Prágába utazott. Már vissza is érkezett.

+ (Dinnye-ünnep.) Rákos-Palotán ma dinnyeünnep lesz Lukácsy ren-dezése mellett. A program igér dinnyén kívül pörkölttust, turóshaluskát, fehér czipót, kedvderítőt és zenét; mindezekért 1 ft. 50 kr. fizetendő le a pénztárnál. A vasútvonal indul Pestről d. u. 3¹/₂, 6, 9¹/₂ órakor, Palotáról d. u. 4¹/₂, 8 és 12 órakor.

△ (Pestvárosi hatósági személynzet) szaporítottani fog, és pedig a tör-vényszéknel 12 egyénnel, u. m. 4 tanácsnok, 3 aljegyző (ideiglenesen), 4 alügyész és 1 tollnokkal; a kapitányi hivatalnál 13 egyénnel, u. m. 2 alka-pitány, 3 tollnok s 8 térbitzossal. A kik ez állomásokra vállalkozni akarnak, jelentésk magukat a főpolgármesternél.

+ (A vásári bódék Pesten) már fel vannak állítva. Legyen szabad ezuttal egyará észrevétele tennünk. Honnan s mi czézből van az, hogy e bódékat a vásár kezdete előtt két héttel már fölépítik, s a vásár után két hétig még fennállva hagyják, holott mind föllállításuk, mint szétbontásuk egy-egy nap alatt is megtörténhetnék. Az országos vásár Pesten két hétig tart, s így minden ily alkalommal 6—6 hétig, s mivel évenként 4 vásár esik, tehát évenként 24 hétig disztelenítik e bódék az utcákat, sőt a for-galmat is akadályozzák. Ohajtandó volna, hogy az illető hatóság ez ügyet czélszerűbben rendezné.

+ (A berkocsik díjszabályzatát) a hatóság időnkint közzé szokta tenni emlékeztetésül. E szabályzat egyik pontja azt mondja: hogy minden berkocsinak szabadságában áll, a fuvárt a meghatározott áron alól is megtenni. Valahányszor e pontot olvassuk, mindig igen mulatságosnak találjuk ezt a „szabadság”-ot és a hozzá való engedélyt.

+ (A bécs-pesti kirándulások) sz. István napjáról Kisasszony ünnepére halasztott. Ekkor lesz a városligeti népiünnep is. Pest város tanácsa ez érkezű vendégek szives látására hírszerint 6000 főt utalványozott. Sok pénzünk van.

+ (Garibaldi Pesten van!) Igen, minden tréfa nélkül mondjuk, hogy Garibaldi Pesten van, az „Európa” szállodában. Saját szemünkkel olvastuk az ide érkezett idegenek névjegyzékében. De ne ijedjen meg a t. publikum, nem arról az igazi Garibaldiról van szó, hanem egy más olasz utazó járt itt, kit véletlenül szintén úgy hívnak.

○ (Viszaly a budakeszi lakosok és lelkészek közt.) A budakeszi lako-sok különféle oknál fogva ellenségeskedésbe jöttek lelkészekkel, s azt el akarták körükből távolítani; azonban hiában terjeszték elő panaszaikat illető helyeiken, papjuktól nem szabadulhattak. Most tehát az „Öst D. Post” sze-rint a lakosok kinyilatkoztatták, hogy ha e lelkészt körükből el nem távolít-ják, mindnyájan protestáns hitre fognak áttérni.

+ (Mészárosoknak való.) A „Hortobágy” panaszkodik, hogy daczára a szarvasmarhák ára csökkenésének, a hus ára Debreczenben még mindig tartja magát; de ugymond, ezen könnyű segíteni a husmérés felszabadítása által. A nevezett lap ez állítását bebizonyítandó, Nagy-Váradra és Pestre hivatkozik, mely városokban állítók színtén a fönnbéli módon segítettek a bajon. Hogy mennyire áll ez Nagy-Váradra nézve, nem tudjuk, de hogy Pestre helytelenül történt a hivatkozás, azt nekünk bátran elhíheti a „Hor-tobágy.” Midőn Pesten a husmérést tökéletesen szabadá tették, mi is azt hittük, hogy a szabad-versenyből a husevő-közönségnek is lesz egy kevés haszna; pedig dehogyan lett: inkább a hus ára ment főlebb két krajczárral; s e tekintetben a mészáros urak közt oly szép egyetértés uralkodik, mintha csak összebeszéltek volna. Kérjük tehát a tisztelt debreczeni kollegát, más-kor ilyesemben ne hivatkozzék a pesti mészárosokra, mert majd el találják magukat bizni, s a hus árát — még főlebb emelik.

+ (Tüvész Pesten.) Nem emlékszünk rá, hogy mikor volt annyi tűz-ezet hazánkban, mint jelenleg. Ez áll a fővárosra nézve is, hol minden má-sod — harmadnap megkongatják a harangokat. Mult szerdán is volt éjjel-tájban egy kis tűzünk: a felhúsanor végén egy kis rongyos korcsma égett le. A tornyokban akkor kezdtek a harangokat kongatni, midőn a tető már leégett.

○ (A fehérmezei gazdasági egylet) f. hó 24-én Fehérvárott dinnye-kiállítást rendezend az egylet szállásán.

+ (Azon ezüst ereklyetartó), melyben sz. István király jobb keze fog őriztetni; Lippert építész terve szerint, Bécsben, Bröse W. bronzárúgyará-ban készült, góth izlésű kápolnát ábrázol, mely mindkét oldalán, ugyszintén alsó részi is aranyozott alakokkal van ellátva s szép zománcozás és drá-gakövekkel ékesítve. Az ezüst sulya 120 márká.

△ (Az államviszágát intéző bizottmány) újból szerveztetett; elnöke Széll Károly, váltófőtörvényeszi ilnök.

+ (Stojanovics és legényének gyilkosa.) Emlékeztünk rá, hogy a mult évi szerb kongresszus alkalmával Stojanovics és legénye agyonlőve-tett. A tettes, Logor András, azóta fogságban ilt, s végre kiderült, hogy őrült, s a gyilkosság elkövetésekor is őrült volt. Most tehát, mint ilyen, a zágrábi irtalmások kórodájába vitetett.

○ (Emberbe bujt kigyó.) Fibán, abrudbányai orvos beszéli, hogy mult hó 17-én egy bersengi lakos nagy leányát azon kérelemmel vitte hozzá, hogy venne ki belőle a kigyót, mely azelőtt másfél órával bujt bele a mezőn alvás közben. Az orvos azonnal meleg marhavért csepegtetett a leány szá-jába; a kigyó már a negyedik cseppre kiugrott, a földön kettőt-hármat ka-rikázott s azzal kiadta párját. A kigyó mintegy lábnyi hosszú volt, derekán meglehetősen vastag.

+ (Természeti ritkaság.) Sziléziában oly őztehenek lóttek, mely az őzbakéhoz hasonló agancsokkal birt.

+ (Egy szarka, mint gyújtogató.) Troyesben történt, hogy egy szarka egy csomag gyufát lopott a szobából, a háztetőre vivén, ott addig kopogott rajta csőrével, míg lobbot nem vetett; minek következtében a ház is meg-gyuladt s tejeje szerencsésen le is égett, a mint illik. Biztosítsunk tehát, mert oly körülményből is eredhet veszély, a mire nem is gondolunk.

+ (Ne legyünk kíváncsiak!) Lám azt a szegény Kallabot is ez tette szerencsétlenné; ő t. i. azt valjha, hogy neki eszeágában sem volt lopni, a leveleket csak kíváncsiságból bontogatta fel, és sikkasztási hajlama csak akkor ébredt föl, midőn az egyik felbontott levélben pénzt talált. — Ő tehát nem oka semminek, a kíváncsiság oka mindennek. — Egyuttal azt is meg-említjük, hogy ez ember börtönében meg akarta magát mérgezni. Annyi erőt találtak nála, hogy az összes börtönfelügyelő személyzetet is, akár tiszser megmérgezhette volna. Kérdeztetvén, hogy hol vette a mirenyt, azt felelte: hogy úgy találta az udvaron.

○ (Ördögöt fogott.) A „Hermanstädter Ztg.” a minap, nagy hazafi-sága által elragadtatva, azt indítványozta, hogy a százföld a bécsi cs. k. legfőbb törvényeségi illetősége alá helyezessék. Indítványa nem maradt fi-gyelem nélkül, mert mint a föntisztelt újság maga jelenti, fönnbéli indít-ványa miatt, mint izgató, perbe fogatott.

— Páparól írják: Julius 29-én délután 6 órakor tartá meg a ref. tanuló ifjúság fényes közönség jelenlétében évfordulati örömmünnepét, — mely elnöki megnyitóbeszéd, jegyzői felolvasás, a jutalmazandó művek elő-adásából, és a derék ifjúsági dalárda működéséből állott. Jutalmaztattak a következők: „Kiköltözökhöz,” 2 arannyal; „Görögön Istenei,” 1 arany; „Bánkban,” értekezés, 2 arany; „Örvényes,” népréce, 2 arany; „Hektor és Andromache,” fordítás, 1 arany, írója Eötvös Károly jogász; „Székely Klára,” ballada, 2 arany jutalommal, írója, Dezse Gyula; „Zobor István” történeti beszély, 2 arany, írója: Tarczy Dezső; „Egyházi beszéd,” aratási alkalomra, s 2 arany jutalommal, írója Onody Zsigmond theologus. Ezen kívül számos dicséretre méltotott műve is volt a derék képzőtársulati ifjúságnak.

△ (Csunya történet.) Sümegről írják a „M. O.”-nak, hogy nemrég egy sárosi pórno a szomszéd Rendek helységbe gyümölcsöt vivén árulni, utközben egy fegyveres dsidás katonától (ki állítólag szökevény) pénzköve-telés ürügye alatt megtámadtatván, annyira megvagdalatott, hogy életben maradásához semmi remény. A megtámadott szegény asszony segélykiáltá-saira az épen mezőn foglalkozott férj s néhány urasági cseléd sietett a szin-helyre, s a még egyre daczólo katonát fellázadt első hevükben ott, a tett színhelyén agyonverték.

+ (Mükedvelői előadások) Nagy-Váradon a zsidó ifjúság műveltebb része hetenkint egyszer mükedvelői előadást rendez magyar nyelven. Be-lépti díjt nem kell fizetni. Kár: sok szent czél vár támogatásra.

+ (A londoni földalati vasut), mely a belváros a nyugati városrés-zsel összeköti, okt. elején át fog adatni a közforgalomnak. Ennek példájára Napoleon császár is akar ily földalati vasutat építtetni Montmartre és a Louvre közt.

△ (Tizhálad és — még valami.) Valentinis grófnő Veronban, ruhái véletlen meggyulása következtében annyira összeégett, hogy 5 órai kínlódás után meghalt. Az ottani papság nem akarta eltemetni, mert halála előtt a halottak szentségében nem részesülhetett. Ennek folytán a tetemet Velen-czbe szállították, s ott eszedesen az örök nyugalom helyére kísérte a kath. pap. Az „Öst. Ztg.” ez esetet is felhasználja a Concordatum megszünteté-sének sürgetésére.

+ (Ilyesmí is csak Angolországban történhetik.) Egy angol főtiszt a londoni kiállítást naponkint látogatván, esernyője megőrzéseért az ajtó-nál mindig egy-egy pennyt követelt. Minthogy e neme a fizetési kötele-zettségre a programban nem volt kitéve, e tiszt beprörölte a kiállítási bizottmányt, és pörét megnyerte. Az angol nem enged a jussából egy haj-szálynit sem.

+ (Rablók.) Eszékről írják, hogy a mariamei lelkészt hat fegyveres rabló, lakásán megtámadta, minden értékes tárgyról megfosztotta s mind őt, mind egy nála látogatáson levő lelkész barátját irtalmatlanul megki-nózták.

+ (Megható kegyesség.) Vukalovics emberei egy török kapitányt, ki Ragusa-Vechiába 30,000 piasztért (egy piasztér mintegy 9 ujkr) vitt arany-ezüstben, legényével együtt elfogtak, s midőn mindkettejüket levették, meggyőződtek, hogy nem törökök, szabadon bocsátották őket paridicsomi díszöltönyükben. A jó emberek oly kegyesen bántak elbocsátott foglyaikkal, hogy még csak a bőrüket sem huzzák le.

+ (Komoly intézkedés.) Posenben a krinolinokra már a rendőrség is rátette kezeit; ugyanis a cselédnek megtiltá a krinolinviselést, azon oknál fogva: „mert ezen hasztalan öltöny a törvénytelen szülések elpalástolására szolgál.”

△ (Halálhíradás.) Mészáros István, szatmári ref. lelkész, folyó hó 3-án elhunyt. Temetése 5-én általános részvét mellett ment véghez. A boldogult 32 évig buzgó, hű lelkipásztora volt a szatmári ref. egyháznak. Nyugodjék békével!

— (Színészi fölhívás.) Minthogy a téli időnyre a szabadkai színház szerencsés valék megnyerhetni, — tisztelettel szólítom föl a vidéki t. cz. színésznöket, színészeket s karénekeseket, kik hozzám fixum fizetésre szerződni ohajtának, hogy bérmentett leveleiket sept. 1-ig H.-M.-Vásárhelyre, azontul Makóra hozzám küldeni sziveskedjenek. — H.-M.-Vásárhely, augusztusban 1862. — Szigethi Imre, a szabadkai színház igazgatója.

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez mult héten beküldetett:

A magyarországi vízkárosultak számára: Moldvaországból Gorzafalváról Kozma Funták áldozár és missionarius által, az ottani magyar kath. hívek között gyűjtött adakozás eredménye gyanánt, s annak bizonyosságul, hogy tul a határokon is élnek bajainkban résztvevő magyarok, 2 darab cs. k. arany.

Az eddigi közlésekkel együtt bejött e czélra: 2119 ft. 16 kr. és 2 db. cs. k. arany.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, aug. 8. Uj szereposztással először: „Láncz.” Vigjáték 5 felvonásban. Irta Scribe Érdekes új darab; kár, hogy a szerepek nem kellőleg voltak kiosztva, miért is az előadást épen nem ajánlhatjuk a jövőre nézve mintaképül.

Szombat, aug. 9. „Lammernori Lucia.” Opera 3 felv. Donizettitől. Ma kellett volna Brenner Jenni kisasszonynak, a prágai színház első énekesnőjének, vendégszereplését megkezdeni, azonban föllépése közbejött akadály miatt elhalasztották, s helyette a czimszerepet Markovics Ilka énekelte először, még pedig meglepőleg szépen s helyenkint nagy hatással. A fiatal művésznő komoly igyekezete teljes elismerésre méltó.

Vasárnap, aug. 10. „II. Rákóczy Ferencz fogsága.” Eredeti dráma 5 felv. Szigligetitől. A czimszerepben Lendvai, a többi szerepek mind összevissza valának cserélve, s oly kezekbe is jutottak, a melyekbe nem valók. Rákóczy nejét a vendégszereplő Szigligeti Anna k. a. adta, igen szép sikerrel.

Hétfő, aug. 11. „Báró és bankár.” Eredeti szomorujáték 3 felv. Hugó Károlytól. A bankár nejét ma Prielle Kornélia játszta. A 3 személyből álló darabot ma is mindvégig a legnagyobb érdeklődéssel nézte a közönség.

Kedd, aug. 12. „Hunyady László” volt hirdetve, de Voggenhuber Vilma rögtöni megbetegedése miatt elmaradt s helyette a „Tündérlak Magyarhonban” című régi német származásu magyarosított zagyalék. Bog-nár Vilma szép népdalai voltak az est legélvezhetőbb részei.

Szerda, aug. 13. „Saint Georges lovag.” Szinjáték 3 felv. Soha ily szerep-nem-tudó, hanyag előadást! A czimszerepre Lendvai vállalkozott; mellette Kóvrné asszony is észrevehető vala.

Csütörtök, aug. 14. „Troubadour.” Opera 4 felv.

Budai népszínház.

Aug. 8. „Fenn az ernyő, nincsen kas.” Eredeti vigjáték 3 felv. Szigligetitől. Díjmentes népelődés, s így nagy közönség. Rejtay szerepében Pesti név alatt egy ismert műkedvelő könnyed, eleven játéka közelismeréssel találkozott. Átalában az egész előadás a készülség örvedetes jelét láttuk.

Aug. 9. „Ármány és szerelem.” Szomorujáték 5 felv. Schillertől.

Aug. 10. „Özvegy és proletár,” és „Rendkívüli előadás” című 1 felvonásos vigjátékok. A második darabban Molnár alakítási tehetségének fényes bizonyítékát adta Regényesi szerepében. Sokszoros taps és kihívás volt a jutalom. A kis közönség azt látszott mondani, hogy ha bevétel nincs is, van dícsőség, s ez is csak ér valamit!

Aug. 11. „Ő nem féltékeny,” és „Robin orvos,” egy felvonásos vigjátékok. Mindkét darabban a két legfőbb szerepet műkedvelők tették tönkre. Ezen kívül még Bényei kiváló gyenge játéka érdemel említést.

Aug. 12. „Lavater” színjáték, 2 felvonásban.

Aug. 13. „Szegedi kupcz.” Népszimű 3 felv. Hosszu távollét után a népszimű is visszatért a népszínház deszkáira. Üdvözöljük!

Aug. 14. „Egy nő, ki az ablakon kungrik.”

Szerkesztői mondánivaló.

6154. Kis-Körös. S. J. Kívánataira ismétljük, a mit már egyszer kijelentettünk, hogy a P. U. egyik korábbi számában a kis-körösi műkedvelői előadásról közölt tudósítást sem Sárkány János lelkész ur, sem a Sárkány-család bármilyen néven nevezendő tagja

nem írta, sem be nem küldte. — A kérdéses rajzot a Pesten lakó művésztől már megkaptuk.

6155. Balassa-Gyarmat. D. A. V. U. jövő évi viszonyairól több lapban közölt részletek a lényegre nézve igazak, mit nemsokára bővebben ajánlandunk olvasóink szives figyelmébe. Ön vállalkozó ajánlatát köszönettel vesszük s annak idejében külön kikérjük.

6156. Zord körülmények közt stb. A kik önt „már régóta ostromolják,” hogy a lapokat költeményeivel keresse meg, azok önmek nem jó barátai, vagy legalább igen csekély fogalommal bírnak egy költemény kellékairől.

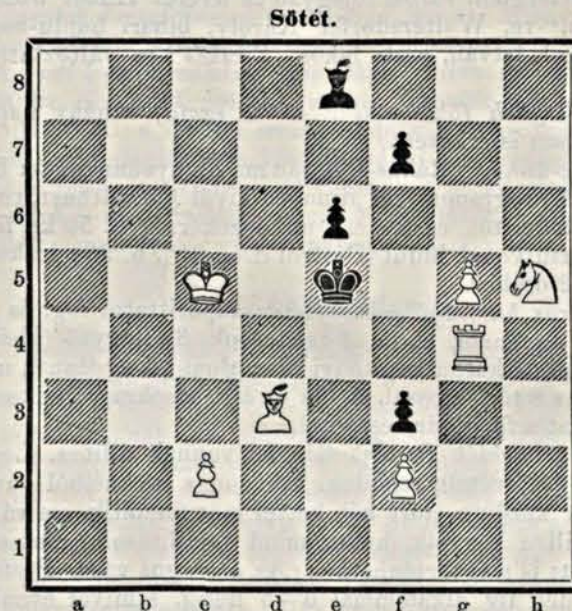
6157. Örvenyes. Közöltetni fog.

6158. Csendbítási eljárás. Nem adható. Egyéb közleményeit szivesen fogadjuk.

6159. B.-Gyarmat. Cserépy I. Örvendünk a viszontlátásnak s a hazában talált új hatáskörhöz s munkássághoz sok szerencsét kívánunk. Az amerikai hírek érdekesek; a mit lehet, közlendünk belőlök. Lapjainkra az előzetes folyvást nyitva áll s a P. U. első számainak kivételével, a jelen másodfélévi folyamból teljes példányokkal szolgálhat kiadóhivatalunk.

SAKKJÁTÉK.

138-ik sz. feladvány. — Dióssy Lászlótól (Sz.-Mihály-Úron).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 133-ik számú feladvány megfejtése.

(Gold Samutól Kövágó-Órsón.)

Világos.	Sötét.	Világos.	A)	Sötét.
1) V b 2 - b 8	F f 5 - h 3 :	1)	B a 7 - a 8	
2) V b 8 - h 8 †	K e 5 - f 5	2) V b 8 - c 7 : †	d 7 - d 6	
3) V h 8 - h 5 †		3) V c 7 - d 6 : †		

Helyesen fejtették meg. Nagy-Morján: Beöthy Maris. — Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszina István. — Török-Szent-Miklósban: Frankl A. — Gyepesen: Kun Sándor. — Kun-Szent-Miklósban: Bankos Károly. — Parabutyban: Rothfeld József. — B.-Ujvároson: Kovács Lajos. — Jánosiban: Keszer István.

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-oros naptár	Izrael. napt.	☉ Nap-kelet nyug.	☾ Hold-kelet nyug.
Augusztus					
17 Vasár.	E 10 Szabad	E 9 Szab	5 6 Eusign	21 Szab	6. p. 6. p.
18 Hétfő	Ilona cs., Ag	Ilona	6 Ur sz. v.	22 Ión	5 2 7 7 5 32 1 26
19 Kedd	Szebald, Tek	Emilia	7 Domestius	23 Tek	5 3 7 4 7 9 3 15
20 Szer.	Sz. Istv. kir	Szécs. Is	8 Emilian.	24 Istv	5 5 7 2 7 58 4 1
21 Csüt.	Bernát, Fid.	Hivke	9 Matyas	25 Hiv.	5 6 7 0 8 47 4 39
22 Péntek	Timotheus	Jenő	10 Lőrincz v.	26 Jen.	5 7 6 58 9 36 5 12
23 Szomb.	Beniczi Fül.	Zaké	11 Máté	27 Sab	5 8 6 56 10 24 5 40

Utolsó negyed 17-én, 11 óra 3 percz reggel.

TARTALOM.

Czigler Antal (arczép). Repkényi. — Faluvégen. Németh János. — Tollrajzok a tengeri életből (folytatás). — A kecskeméti evang. templom tervrajza (képpel). Gömörhy Frigyes. — Székesfehérvár (képpel). A villám-hárítók. — Az amerikai véredek. — Hirlapirodalmunk a 18 ik században. Szinnyi József. — Egyveleg. — Tarház: A Petőfi-emlék felállításra Kis-Körösn. Sárkány János. — Vidéki közlemények. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondánivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felélős szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

Pest, augusztus 24-én 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politkai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó (Szerkesztőségi iroda: egyetem-utca 4. szám, 2-ik emelet.)

Hugo Viktor a számkivetésben.

Ha Angolország térképére tekintünk, a Csatornában, alig néhány mérföldnyire a francia partoktól, négy sziget tűnik szemünkbe: Alderney, Guernsey, Sark és Jersey, melyek mindannyi erős védfalai Nagy-Britanniának régi vetéytársa, Franciaország ellenében.

E szigetek lakói túnyomólag francziák, kikkel a benszülött celták egybeolvadtak, míg a bevándorlott angol családok elszigezokásait, nyelvöket, életmódjukat; azonban a szigetlakók régi függetlenségében tartják fenn jellemöket, mely sem Angol, sem Franciaországgal különösen nem rokon-szenvez.

Csaknem szünet nélkül, újabb s újabb áldozatok után áhitozva, zajongnak a sötét hullámok e szigetek körül, melyeket egy órányi széles csatornák választanak el egymástól. De a mily vadzordon a tenger, ép oly paradicsomi kellemű a természet e szigetekben. Olaszországi buja növényzet pompáz itt északi frissességben, viruló rétek terülnek el a virágdús kertek mögött, sűrű lombu erdők susognak a falvak csinos házai körül; gazdag repkénykoszoru fondók ágról ágra, szikláról sziklára; szőlőlugasok árnyalnak be minden házat föl egész a tetőig, — szóval: minden zöldel, minden virágzik, minden illatozik.

Jersey után nagyságra Guernsey következik e normann szigetek közt. Épen a tenger partján emelkedik félköralakban a főváros S. Pierre, ó-szerű épületeivel. S. Pierre mintegy 18,000 lakost számlál; utcaí keskenyek, házai csúcsfödelűek, és sajátágos faragványokkal díszítvek; a házak közt régi tornyok maradványai sötétlenek, gömbölyü ablakaik- s csucsives ajtóikkal. Minden utczában zugok és lépcsők vannak, melyek majd föl-, majd lefelé vezetnek. A házat mindenütt kert, az ablakot s a szobában levő asztalt illatos virágok díszítik.

A férfiak izmos, erős testalkatúak, s a nők oly kecseljesek, mintha azon tündérektől származtak volna, kik a monda szerint maguk varázstákaik elő, maguk lakták és népesítették be e szigeteket.

A girbegörbe zugutczák szabálytalan kölöpcösön fölmászva, a hegy keskeny fonsikján épült újabb és szebb városrészebe jutunk. Ott egy sötét, tiszteletreméltó épületet pillantunk meg, kerttől környezve, melyben fenyü-mandolafák s borostyánok zöldelnek; a ház bejárata fölött kerekiv-ereszke függ; széles, magas ablakai le a tengerre s a francia partok felé néznek.

E házat 60 év előtt, midőn Angol-és Franciaország egymással élet-halál harczot vittak, egy angol kalóz építette, s benn hét év óta a francia

HUGO VIKTOR.

+ 1862.